

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпи
с)

«___» _____ 2023 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за ОП «Податкова та митна справа»
на тему: «**Податки як основа формування доходів бюджету**»

Виконавець:

4 курсу 43 групи ФФБС
Пузанової Адріани Юріївни

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Слатвінська Марина Олександрівна _____

/підпис/

ОДЕСА – 2023 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Ефективність оподаткування в значній мірі залежить від здатності податкової політики забезпечувати стабільний розвиток. Розвиток економіки країни визначається глобальними факторами, такими як економічна глобалізація, економічна криза, інформаційне домінування, наукова продуктивність, а також внутрішніми відмінностями, такими як необхідність подолання економічного спаду, ресурсне здійснення планових соціально-економічних і наукових програм. Ці фактори вимагають збільшення обсягів оподаткування як важливого джерела державних доходів, розробки та впровадження ефективних і гнучких механізмів податкового управління, а також побудови нової системи взаємовідносин на основі законності, соціальної та економічної доцільності, взаємної довіри між країною, платниками податків та податковими органами. Така система повинна забезпечувати відповідальність всіх сторін за дотримання податкового законодавства та сприяти побудові взаємно вигідних відносин.

Вітчизняні вчені-економісти, включаючи Азарова М.Я., Андрущенко В.Л., Варналія З.С., Єфіменко Т.І., Єханурова Ю.І., Мельника П.В., Онишко С.В., Слатвінську М. О., Тарангул Л.Л., Ярошенка Ф.О. та інших, внесли значний вклад у розвиток теорії і практики використання податкових важелів в системі заходів, спрямованих на активізацію економічного розвитку вітчизняної економіки. Незважаючи на економічну кризу та введення нових законів з оподаткування та митної справи, дослідження даної проблематики залишається актуальним.

Проте, існує низка нерозв'язаних проблем, пов'язаних із застосуванням фіскальних важелів для впливу на соціально-економічні процеси та сталий розвиток, що додатково вказує на актуальність подальших досліджень у цій галузі. Наприклад, серед проблем реформування податкової системи в Україні, однією з найважливіших є досягнення розумної збалансованості між

фіскальною та регулюючою функціями податків. Важливо встановити партнерські відносини між державою і платниками податків, де держава забезпечує достатні ресурси для досягнення цілей сталого розвитку та виконання своїх зобов'язань перед громадянами, а суб'єкти підприємницької діяльності розуміють необхідність сплати податків. Це лише одна з численних проблем, які потребують подальшого дослідження та вирішення.

Метою роботи є розгляд проблемних аспектів в питанні ефективності складових податкової системи в якості важелів сталого економічного розвитку, в тому числі через аналіз ролі податків у формуванні доходної частини державного бюджету, а також визначення напрямків вдосконалення даної тематики з урахуванням перспектив інтеграції податкової системи України до Європейського економічного простору.

Завдання роботи:

- дати визначення сутності податкових важелів та функцій податків;
- розглянути та навести класифікацію податків;
- визначити теоретичну частину податкової системи України та визначити основні принципи її побудови;
- надати оцінку ролі податків у формуванні державного бюджету України;
- провести аналіз надходжень основних податків до державного та місцевого бюджету України;
- дослідити за допомогою статистичних даних стан та ефективність контролю за системою сплати податків в Україні;
- визначити шляхи інтеграції податкової системи України до Європейського економічного простору;
- визначити напрями удосконалення податкової політики та податкової системи України.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Предметом дослідження є відносини, що виникають в процесі формування податковими надходження дохідної частини бюджетів.

Методи дослідження, які використовуються в процесі дослідження та обробки матеріалів: аналіз і синтез, метод порівняння, графічний та табличний методи, економіко-статистичний, логічний та системний аналіз.

Інформаційною базою дослідження є роботи вітчизняних науковців, які досліджували дану тематику, а також статистичні дані, розміщені на офіційних державних ресурсах, відкриті реєстри даних, статті чинного законодавства та іноземні публікації, які стосуються предмету дослідження.

Опис структури роботи. Завдання, поставлені на початку дослідження, дали змогу визначити структуру роботи : вступ, три розділи, які вміщують 9 підрозділів, та висновки. Обсяг роботи складає 66 сторінок, з них 61 сторінка основного тексту. Список використаних джерел містить 50 найменувань. У роботі вміщено 4 рисунки та 9 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У структуру першого розділу увійшли: визначення сутності податкових важелів та функцій податків, дослідження та класифікація податків, а також визначення теоретичної частини податкової системи України й основних принципів її побудови. У структуру другого розділу увійшли: оцінка ролі податків у формуванні державного бюджету України та проведення аналізу надходжень основних податків до державного та місцевого бюджету України. Дослідження за допомогою статистичних даних стану та ефективності контролю за системою сплати податків в Україні. У структуру третього розділу увійшли: визначення шляхів інтеграції податкової системи України до Європейського економічного простору та напрямів удосконалення податкової політики й податкової системи України.

ВИСНОВКИ

1. У підсумку можна зазначити, що податкова система використовується як інструмент регулювання економіки шляхом застосування різних податків, що формують її структуру. Шляхом змін податкових надходжень, форм оподаткування, ставок, тарифів та звільнень від оподаткування в окремих галузях виробництва, територіях та групах населення держава здійснює вплив на господарську активність, створює сприятливу кон'юнктуру на ринку та умови для розвитку пріоритетних галузей економіки, а також для реалізації збалансованої соціальної політики. При вивченні функцій податків стає очевидним, що сутність та соціальне призначення податків відображаються через їх функції. Функції податку проявляються через зовнішні прояви його внутрішньої сутності і виступають як механізм перерозподілу ресурсів між державою та суб'єктами господарювання. Податки виконують дві основні функції: фіскальну і регулюючу. Фіскальна функція пов'язана з формуванням доходів бюджету і створенням матеріальних умов для функціонування держави і задоволення загальносуспільних потреб. Регулююча функція податків полягає у регулюванні грошових доходів, розподілі податкових платежів між різними юридичними та фізичними особами, галузями економіки, державою в цілому та її територіальними утвореннями. Вона також спрямована на досягнення рівноваги між попитом і пропозицією, виробництвом і споживанням.

2. Як результат дослідження класифікації податків були наведені основні категорії, на які умовно можна поділити податки та проаналізовано їх специфіку. За допомогою цих даних можна прийти до висновку, що аналіз класифікаційних ознак податків дозволяє включити кожен податок до декількох груп, які формуються на основі різних характеристик. Цей різноманітний характер природи податків дозволяє глибше проаналізувати сутність кожного податку і зрозуміти його роль у системі оподаткування в повному обсязі.

3. Також, отримавши попередні висновки, можна зазначити, що податкова система включає всі загальнодержавні та місцеві податки та збори, передбачені податковим законодавством, а також визначає принципи, форми і методи їх встановлення, зміни, скасування, обчислення та сплати. Основні принципи побудови податкової системи повинні задовольняти дві основні вимоги: задоволення фіскальних потреб держави та захист інтересів платників податків.

4. Так, зробивши висновки, можна стверджувати, що податки грають важливу роль у формуванні державного бюджету України. За період 2018-2021 років більша частина доходної частини державного бюджету становила податкові надходження, що підкреслює важливість податкової системи та її ефективного функціонування. Це також вказує на необхідність проведення детального аналізу зміни та структури податкових надходжень. Аналіз цих факторів може допомогти зрозуміти, які види податків принесли найбільші надходження, які зміни відбулися протягом розглянутого періоду, а також виявити потенційні проблеми або можливості для оптимізації системи збору податків.

5. Підсумовуючи аналіз надходжень податків до державного бюджету, основні тенденції, що виявлені, можна узагальнити наступним чином:

- Більша частина податкових надходжень походить від непрямих податків, таких як податок на додану вартість, акцизний податок та ввізне мито. Це свідчить про значний вплив цих непрямих податків на загальний обсяг податкових надходжень і формування державного бюджету в цілому.
- Найбільш значною часткою від загального обсягу податкових надходжень є податок на додану вартість, який становить близько 50%. Це вказує на важливість цього податку як джерела фінансування державного бюджету.
- Хоча обсяг надходжень від податку на додану вартість зменшився в 2022 році, його структура змінилась. Відносні частки податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів та з ввезених на територію України

товарів також змінилися, що вказує на позитивну тенденцію збільшення обсягу податкових надходжень.

Аналіз цих тенденцій є важливим для розробки ефективної податкової політики, планування бюджету та забезпечення сталого фінансування державних програм та соціальних послуг.

б. Досліджуючи питання податкового контролю було виявлено, що податковий контроль є важливою складовою фіскальної політики держави і має на меті забезпечити дотримання податкового законодавства та збереження фінансових інтересів держави. Ця система контролю включає широкий спектр заходів, що вживаються контролюючими органами, такими як податкова служба, фінансова поліція, митниця та інші. Також, одним з негативних аспектів, виявлених у дослідженні, є те, що кожного року державний бюджет України втрачає приблизно 13% податкових надходжень через несплату. Це обчислено на основі середнього арифметичного значення показника недоїмки податків. Ця ситуація має негативний вплив на економіку країни, оскільки велика заборгованість з податків може призвести до потенційних втрат доходів для державного бюджету.

Окрім цього, нами було виявлено зменшення відносної частки видатків на податкові органи до загального обсягу податкових надходжень, що свідчить про позитивну тенденцію та збільшення рівня ефективності податкового контролю. Реформування Державної фіскальної служби України та перехід до Державної податкової служби України в результаті податкової реформи може бути однією з причин цього зниження. Це зменшення може бути пояснено ефективнішим використанням ресурсів, оптимізацією процесів та поліпшенням системи податкового контролю. Зміни в організаційній структурі та функціональності податкових органів можуть сприяти більш точному спрямуванню ресурсів на контрольні заходи та запобігання податковим порушенням.

Проте, варто продовжувати аналізувати ці тенденції та забезпечувати постійне вдосконалення системи податкового контролю з метою

забезпечення ефективного збирання податків та розширення доходів державного бюджету.

7. Сучасна податкова система України має негативний вплив на кілька важливих аспектів економічної діяльності суспільства. Зокрема, проблемами, які породжують недовіру до податкових установ, є висока тіньова економіка та поширена корупція. Додатковим небажаним наслідком є великий податковий тиск, який спричиняє фінансове навантаження на громадян та підприємців.

Головними факторами, що суттєво впливають на податкову систему, є високе податкове навантаження та значні податкові ставки. Ці обставини призводять до перевантаження системи через збір незначних сум податків, які перевищують витрати на їх облік та контроль.

В якості шляхів вирішення озвучених проблем та інструментів оптимізації податкової системи України можна виділити:

- ефективне зниження податкового навантаження шляхом впровадження реальних скорочень податкових ставок та загальної суми податків;

- забезпечення високої ймовірності того, що підприємства дійсно використовуватимуть гроші, які економляться завдяки зменшенню податкових платежів, на розвиток та виробничі потреби;

- здійснення реформи, яка не призведе до суттєвого зменшення доходів Державного бюджету;

- створення можливості нейтралізації негативних психологічних факторів, пов'язаних з реалізацією податкової реформи, шляхом забезпечення стабільності, яка є важливою складовою податкової політики;

- мінімізація можливостей ухилення від сплати податків та штучного обмеження бази оподаткування з метою забезпечення чесності та рівномірного оподаткування.

У підсумку можна зазначити, що для поліпшення податкової системи України варто поступово використовувати міжнародний досвід, адаптуючи

його до внутрішніх специфічних умов та контексту розвитку країни. Необхідно створити такі умови, при яких ухилення від податкових зобов'язань майже неможливе, що призведе до поступового збільшення доходів державного бюджету, а також забезпечить справедливий розподіл податкових надходжень. Ефективна реформа податкової системи дозволить Україні відіграти значну роль в міжнародній податковій конкуренції.

Важливим висновком при аналізі шляхів та стану інтеграції податкової системи України до Європейського економічного простору стало те, що внаслідок економічної експансії ЄС, Україна отримала можливість прямого доступу до розширеного єдиного гармонізованого ринку з 450 мільйонами споживачів. Це відкриває перед Україною більші можливості в порівнянні з іншими країнами для отримання переваг від доступу до єдиного ринку ЄС, який характеризується високим рівнем відкритості, єдиним переліком торговельних правил і процедур адміністрування, митним тарифом, що застосовується рівно до всіх, і безперешкодним пересуванням товарів, послуг, громадян та капіталу. З урахуванням цього, реформування податкової системи України повинно включати створення ефективної законодавчої бази, яка відповідає вимогам ЄС, контроль за її дотриманням та розробку стратегій впровадження податкових стимулів для бізнесу.

Наразі в Україні проводиться зміни в податковій системі, які мають на меті зменшення регулюючої ролі фіскальних органів і перехід до більш обслуговуючої функції, а також спрощення процедури розрахунку та сплати податків шляхом скорочення їх кількості і розміру. Дані зміни також включають впровадження електронних сервісів для платників податків.

Гармонізація систем оподаткування в країнах ЄС є процесом, який має свої конкретні напрямки розвитку та власну динаміку. Країни Європейського Союзу акцентують увагу на оптимізації своїх систем оподаткування, включаючи впровадження передових податкових технологій, що базуються на самооподаткуванні та підтримці високих соціальних стандартів. Для проведення реформи податкової системи в Україні необхідно розробити

ефективну законодавчу базу, яка відповідає вимогам ЄС, забезпечити її контроль та впровадити стратегії, спрямовані на надання податкових стимулів для бізнесу.

8. Також нами було виявлено, головною метою податкової політики є досягнення оптимального балансу між фінансовими можливостями держави та обсягом соціально-економічних витрат відповідно до умов розвитку країни. Виконання податкової політики базується на таких принципах, як рівність зобов'язань, економічна нейтральність, організаційна простота, гнучкість, контроль платниками, обов'язковість, справедливість та інші.

На сьогоднішній день в українській податковій політиці існує кілька проблем, таких як нестабільність законодавства, високий податковий тиск на платників, нерівномірне розподілення податкового тягаря, а також несумісність з принципами податкової політики Європейського Союзу та інші проблеми.

Отже, реформування поточної податкової системи прямо залежить від стану та ефективності податкової політики країни. Це реформування має спрямовуватися на вирішення зазначених проблем і створення сприятливих умов для вітчизняних виробників з метою стимулювання інвестиційних програм. Для формування раціональної податкової політики необхідно використовувати регулюючу функцію податкової системи шляхом надання пільгового оподаткування, зробити пільги більш прозорими та підвищити їх стимулюючі та регулюючі властивості.

АНОТАЦІЯ

Пузанова А. Ю. «Податки як основа формування доходів бюджету».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного за спрямування «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розкрито сутність податкових важелів та функцій податків, досліджено та здійснено класифікацію податків. Досліджено теоретичні засади податкової системи України й основні принципи її побудови.

Проаналізовано роль податків у формуванні державного бюджету України та проведено аналіз надходжень основних податків до державного та місцевого бюджетів України. Досліджено, за допомогою статистичних даних, стан та ефективність контролю за системою сплати податків в Україні.

Висвітлено шляхи інтеграції податкової системи України до Європейського економічного простору та напрями удосконалення податкової політики й податкової системи України.

Ключові слова: податок, доходи бюджету, місцевий бюджет, державний бюджет, зведений бюджет, прямі податки, непрямі податки.

ANNOTATION

Puzanova A. "Taxes as the basis of budget revenue generation."

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance" under the professional educational program in the direction "Finance, financial management and insurance". – Odesa National University of Economics. - Odesa, 2023.

The work revealed the essence of tax levers and functions of taxes, investigated and carried out classification of taxes. The theoretical foundations of the tax system of Ukraine and the main principles of its construction have been studied.

The role of taxes in the formation of the state budget of Ukraine was analyzed, and the analysis of the income of the main taxes to the state and local budgets of Ukraine was carried out. The state and effectiveness of control over the tax payment system in Ukraine was studied using statistical data.

The ways of integration of the tax system of Ukraine into the European Economic Area and directions of improvement of the tax policy and tax system of Ukraine are highlighted.

Key words: tax, budget revenues, local budget, state budget, consolidated budget, direct taxes, indirect taxes.